

Nr 952

Av herr **Hagnell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168, angående förvärv av aktierna i Svenska Durox aktiebolag, m. m.

(Lika lydande med motion nr 803 i Första kammaren)

I propositionen 1965: 168 föreslår Kungl. Maj:t att riksdagen skulle godkänna köpet av Svenska Durox AB jämte en del av dess dotterbolag och hälften av aktierna i Rockwool AB.

Som motiv för köpet anföres ett ökat intresse från samhällets sida för byggnadsämnesbranschen. Den ökade investeringsverksamheten säges ställa stora anspråk på landets produktionsresurser. Den växande efterfrågan på arbetskraft medför svår bemästrade problem. Uppgiften för byggnadsämnesbranschen skulle nu vara att utveckla nya, för industriellt byggande lämpliga produkter.

I propositionen hänvisas till att statsmakterna har sin uppmärksamhet riktad på förhållandena inom byggnads- och anläggningssektorn. Pris- och kartellnämnden, byggnadsstyrelsen och inrikesdepartementet är inkopplade på frågor, som rör byggnadsbranschen och byggnadsämnesindustrien. Staten är dessutom själv direkt engagerad för tillverkning av byggnadsmaterial, framhålles i propositionen. Den statliga verksamheten är emellertid splittrad på flera olika företag och bör därför samordnas och kompletteras.

Det finns anledning att instämma i vad departementschefen framhåller, nämligen att "behovet av nya bostäder samt byggnader och anläggningar för olika verksamhetsgrenar inom näringslivet och den offentliga förvaltningen stiger kraftigt" och att det därför är motiverat att man från samhällets sida mer än hittills intresserar sig för en rationalisering av byggnadsbranschen och byggnadsämnesbranschen. Det finns också anledning att instämma när departementschefen säger att den statliga industriella verksamheten på detta område är splittrad på olika företag. Denna splittring är emellertid ett drag, som kännetecknar den statliga industriella verksamheten över lag. Såsom departementschefen själv framhåller ligger dessutom dessa byggnadsfrågor uppdelade på såväl inrikes- som handelsdepartementen. Departementschefen betonar behovet av samordning, och en sådan bör kunna komma till stånd oberoende av det aktuella köpet.

Inom Svenska Skifferolje AB har bedrivits utrednings- och utvecklings-

arbete för att undersöka möjligheterna att starta ny industriell verksamhet i *kvarntorpsområdet*. En del av resultatet av den verksamheten har sålts till *Ytongbolaget*, men en del kvarstående projekt önskar departementschefen få ytterligare utarbetade och klarlagda. Det skulle ske genom "att samordna den del av driften i *Ranstadsverket*, som avser byggnadsmaterial, med verksamhet inom *Skifferoljebolaget* och till detta bolag knutna företag".

Att sådant utvecklingsarbete måste ta viss tid och att eventuell industriuppbyggnad kräver ytterligare tid, varför man inte skulle ha möjlighet att på grundval av redan existerande statsägda byggnadsindustrier utveckla den egna försäljningsorganisationen, är något som inte framgår av propositionen. Behovet av att nu köpa en försäljningsorganisation förefaller inte stå i proportion till den tid, som under alla förhållanden måste förflyta innan den egna, utvidgade industriverksamheten kan komma i gång.

Det bemyndigande, enligt vilket Kungl. Maj:t haft att söka nya möjligheter för industriell verksamhet i kvarntorpsområdet genom produktion av byggnadsmaterial, grundade sig i hög grad på det angelägna i att bereda sysselsättning åt de kvarvarande anställda i *Skifferoljebolaget*. Den uppgiften har nu i praktiken överflyttats på ett privat företag, genom att *Ytongbolaget* köpt anläggningarna och påtagit sig att sysselsätta personalen.

Efter försäljningen av kvarntorpsanläggningen redovisar *Skifferoljebolaget* omkring 73 milj. kr. i tillgångar, mot vilka står en villkorlig skuld till staten på ca 65 milj. kr. Eftersom *Skifferoljebolaget* i och med försäljningen till *Ytong* nu praktiskt taget har upphört med sin tidigare verksamhet, borde också de skulder, som finns kvar från den föregående tiden regleras. Det vore föga tillfredsställande att ha kvar oreglerade gamla skulder på 65 milj. kr., samtidigt som tillgångarna 73 milj. kr. överflyttas på annan verksamhet. Ekonomiskt sett skulle *Skifferoljebolaget* ha kvar omkring 8 milj. kr. sedan de gamla skulderna reglerats. För att eventuellt köpa nya företag till kostnader utöver dessa 8 milj. kr. bör därför *Skifferoljebolaget* tillföras nya medel. Detta synes vara ett riktigare förfarande, särskilt som departementschefen i propositionen betonar "att *Skifferoljebolaget* i framtiden skall driva sin verksamhet efter affärsmässiga principer".

Genom de uttalanden som gjordes när det preliminära avtalet om köp av *Durox*-aktierna offentliggjordes, väcktes förhoppningar att staten skulle komma att kunna pressa ner priserna på byggnadsmaterial. Om affären skulle fullföljas är det mycket som talar för att dessa förhoppningar kommer att svikas genom att varken lättbetongpriserna eller *Rockwool*-priserna kommer att sänkas. Oförändrade priser skulle komma att uppfattas såsom att statsmakterna godkänner och sanktionerar de byggnadsmaterial-

priser de själva kritiserat före köpet. Därmed skulle en stor del av mening-
en med köpet visa sig vara förfelad.

Det är mycket, som talar för att Durox dotterbolag, *Skövde Gasbetong AB*, inte är en god affär för staten att övertaga. Företaget är väsentligt mycket mindre och mera omodernt än andra i närheten befintliga företag i samma bransch. Företaget behöver relativt omgående moderniseras och utbyggas. Totalt torde erfordras omkring 20 milj. kr. Durox-köpet kan där-
för uppskattas fordra inte 34 milj. kr. utan omkring 54 milj. kr.

Svenska Durox AB inklusive Skövde Gasbetong AB har under åren 1958—1964 utvecklat sin omsättning på följande sätt (i milj. kr.) 6,2, 7,2, 7,9, 8,4, 8,4, 11,2 och 13,1. Omsättningssiffrorna tyder inte på någon anmärkningsvärt stor ökning under perioden.

Under dessa år har företagens skatter uppgått till följande belopp: 8 000 kr., 38 000 kr., 16 000 kr., 36 000 kr., 87 000 kr., 28 000 kr. och 89 000 kr. (Sista siffran avser en 16-månaders period.) Eftersom ett bolags skatter ungefär motsvarar taxeringsmyndigheternas beräkningar av *nettointäkterna efter skatt*, är uppgiften av särskilt intresse vid bedömning av den nu aktuella affären.

Rockwool AB, som är det mest räntabla företaget i gruppen, skulle staten köpa till hälften. I propositionen saknas uppgifter om hur företagets omsättning utvecklats. Bolaget har inte heller till kungl. patent- och registreringsverket inkommit med uppgifter på denna punkt. I propositionen nämnes att företaget "utvecklats kraftigt" och att produktionskapaciteten "ungefär fördubblats" sedan 1962. I det nu aktuella sammanhanget är det av intresse att få en noggrannare redovisning av utvecklingen dels i fråga om produktionsvolymen och dels av försäljningsvärdet.

Anmärkningsvärt är under alla förhållanden att *Rockwools bruttovinst* (= årets vinst + skatter + fondavsättningar + avskrivningar) för åren 1958—1964 ser ut på följande sätt (i milj. kr.): 6,0, 9,7, 7,0, 5,1, 5,2, 7,9 och 6,1.

Bruttovinsten i företaget har varit stillastående eller tillbakagående dessa år. När omsättningen under dessa år ökat kraftigt, innebär det att produktionens räntabilitet i motsvarande grad har försämrats. En svag antydning om att så förhåller sig ligger i propositionens uttryck att "konkurrensen under de senaste åren skärpts" och att detta förhållande "kommit till uttryck i Rockwool-bolagets årsredovisningar". De senaste 7 årens räkenskaper tyder på att företaget har de från räntabilitetssynpunkt bästa åren bakom sig.

I den till riksdagen överlämnade propositionen saknas en sammanfattande koncernredovisning för Durox-gruppen jämte Rockwool AB. Detta är ett mindre tillfredsställande förhållande som försvårar möjligheterna att bedöma företagsgruppens rörelseresultat och ekonomiska ställning, sär-

skilt som några av företagen dessutom just förlängt sina redovisningsår till att omfatta 16 månader.

Vad det i propositionen nämnda priset beträffar, 34 milj. kr., bör det ses inte bara mot bakgrund av ovan nämnda förhållanden utan även med hänsyn till en del andra faktorer.

Hela den vinst som Skövde Gasbetong AB visar upp för senaste verksamhetsår torde motsvaras av vad företaget i sin tur erhåller i form av utdelning och royalty från Rockwool AB.

Om staten skulle ta ut lika mycket ur företagsgruppen, som nuvarande ägare gör, skulle utdelningen komma att motsvara endast 1 % förräntning på de insatta 34 milj. kr.

Det är vidare bekant att Durox-gruppen, oberoende av det nu föreslagna köpet, varit aktuell till ett pris av omkring 22 milj. kr. Det skulle då avse ett "skattefritt" nettopris. Det förefaller därför som om företagsgruppens "värde" skulle ligga vid det beloppet. Möjligheten att förränta ytterligare 12 milj. kr. förefaller diskutabel.

Fördelarna med Durox-affären kan starkt ifrågasättas. Riskerna i affären är påtagliga och kan endast till nöds accepteras, om affären ses såsom ett led i ett större sammanhang, där nackdelarna kan balanseras mot mera påtagliga fördelar. För att undvika liknande företeelser i framtiden är det av behovet påkallat att snarast möjligt få till stånd en *snabbutredning*, som klargör riktlinjerna för statens engagemang i frågor, som rör näringslivets utveckling. Särskild vikt bör därvid läggas vid de organisatoriska, personella och finansiella resurser, som fordras därför, detta med hänsyn till såväl de nu aktuella frågorna inom byggnadsämnesindustrin och byggnadsbranschen som de, vilka gäller näringslivet i dess helhet.

Med hänvisning till vad som ovan framhållits hemställs,

att riksdagen i anslutning till proposition nr 168 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning enligt de riktlinjer, som ovan redovisats.

Stockholm den 19 november 1965

Hans Hagnell